

State management of land and worship facilities related to the activities of Cao Dai religion in the South Central coastal provinces

Pham Van Nam*

Vietnam Fatherland Front Committee of Binh Dinh province, Vietnam

Received: 26/08/2022; Revised: 01/10/2022;

Accepted: 07/10/2022; Published: 28/12/2022

ABSTRACT

Cao Dai religion is one of the major religions in the South Central Coast provinces. With its unique characteristics in the development process, Cao Dai religion is often divided into different sects. Due to the direct impact of the war in the past and the harsh weather, the land related to Cao Dai religion in this area fluctuated, and worship facilities were degraded, requiring renovation and new construction. Therefore, state management of land and worship facilities related to the activities of Cao Dai religion is not only the responsibility of state management agencies but also an activity to meet the needs of people about belief and religion in the new situation.

Keywords: *Religion, Cao Dai, worship facilities, State management of land, places of worship.*

*Corresponding author:

Email: nampham1968@gmail.com

Quản lý nhà nước về đất đai, cơ sở thờ tự liên quan đến hoạt động của đạo Cao Đài trên địa bàn các tỉnh duyên hải Nam Trung bộ

Phạm Văn Nam*

Ủy ban Mặt trận Tổ quốc Việt Nam tỉnh Bình Định, Việt Nam

Ngày nhận bài: 26/08/2022; Ngày sửa bài: 01/10/2022;

Ngày nhận đăng: 07/10/2022; Ngày xuất bản: 28/12/2022

TÓM TẮT

Đạo Cao Đài là một trong những tôn giáo lớn ở các tỉnh duyên hải Nam Trung bộ (NTB). Trong quá trình hình thành và phát triển, do nhiều yếu tố khách quan tác động nên vấn đề đất đai liên quan đến đạo Cao Đài ở khu vực này có những biến động; các cơ sở thờ tự xuống cấp, đòi hỏi sự tôn tạo, xây dựng mới. Vì vậy, quản lý nhà nước (QLNN) về đất đai, cơ sở thờ tự liên quan đến hoạt động của đạo Cao Đài hiện nay không chỉ là trách nhiệm của các cơ quan QLNN mà còn là một hoạt động nhằm đáp ứng nhu cầu chính đáng của nhân dân về tín ngưỡng, tôn giáo (TN, TG) trong tình hình mới.

Từ khóa: *Tôn giáo, đạo Cao Đài, cơ sở thờ tự, quản lý nhà nước về đất đai, cơ sở thờ tự.*

1. GIỚI THIỆU

Duyên hải NTB là vùng tiếp giáp với tỉnh Thừa Thiên - Huế (Bắc Trung bộ) ở phía Bắc, phía Tây giáp các tỉnh Kon Tum, Gia Lai, Đắk Lắk, Lâm Đồng (Tây Nguyên), phía Nam giáp với tỉnh Đồng Nai, Bà Rịa - Vũng Tàu (Đông Nam bộ) và phía Đông giáp biển Đông. Vùng duyên hải NTB có diện tích khoảng 44.400 km², gồm thành phố Đà Nẵng và các tỉnh: Quảng Nam, Quảng Ngãi, Bình Định, Phú Yên, Khánh Hòa, Ninh Thuận và Bình Thuận.

Thời gian qua, cùng với việc chú trọng phát triển kinh tế - xã hội; các cấp ủy đảng, chính quyền các tỉnh duyên hải NTB đã tăng cường QLNN về các hoạt động của đạo Cao Đài đáp ứng được nhu cầu TN, TG của nhân dân. Đại đa số hoạt động của đạo Cao Đài ở cơ sở diễn ra bình thường, thuần túy tôn giáo, tuân thủ pháp

luật. Tuy nhiên, thực trạng tổ chức bộ máy và đội ngũ cán bộ, công chức (CB, CC) chuyên trách QLNN về hoạt động tôn giáo thiếu ổn định; nhận thức của một bộ phận CB, CC về chủ trương, chính sách của Đảng, Nhà nước về các hoạt động tôn giáo, về đất đai, cơ sở thờ tự liên quan đến tôn giáo, đạo Cao Đài còn hạn chế đã tạo ra những sơ hở, thiếu sót, giải quyết chưa đúng thẩm quyền, làm giảm hiệu lực, hiệu quả QLNN về lĩnh vực này.

Từ thực tiễn trên, việc tìm ra những phương hướng, giải pháp để tăng cường QLNN về các hoạt động tôn giáo nói chung, đặc biệt trong lĩnh vực đất đai, cơ sở thờ tự liên quan đến hoạt động của đạo Cao Đài trên địa bàn các tỉnh duyên hải NTB nói riêng vừa đảm bảo nhu cầu TN, TG của nhân dân, vừa đấu tranh chống lợi dụng tôn giáo là việc làm cấp bách.

**Tác giả liên hệ chính.*

Email: nampham1968@gmail.com

2. KHÁI QUÁT VỀ ĐẠO CAO ĐÀI VÀ QUẢN LÝ NHÀ NƯỚC VỀ ĐẤT ĐAI, CƠ SỞ THỜ TỰ LIÊN QUAN ĐẾN HOẠT ĐỘNG CỦA TÔN GIÁO, ĐẠO CAO ĐÀI

2.1. Vài nét về đạo Cao Đài khu vực duyên hải Nam Trung bộ

Sau khi ra đời năm 1926 tại chùa Gò Kén, xã Long Thành, huyện Hòa Thành, tỉnh Tây Ninh; Đức Cao Đài muốn truyền đạo về Trung Kỳ rất sớm, nhưng bị sự ngăn cấm của chính quyền bảo hộ Nam Triều và thực dân Pháp. Đến khi những người gốc miền Trung vào Nam làm ăn sinh sống may duyên gặp đạo, khi về lại quê hương đem đạo Cao Đài về vùng đất này. Từ đó đạo Cao Đài được mở rộng ra ở khu vực duyên hải Nam Trung bộ. Các địa phương được đạo Cao Đài truyền bá sớm nhất là Bình Định và Đà Nẵng. Tại Bình Định, năm 1932 các ông Lê Đại Luân, Phan Nghị vốn là những nông dân vào Sài Gòn làm ăn và từ Thánh thất Cầu Kho đã đem đạo về tuyên truyền rộng rãi ở Tam Quan, Hoài Nhơn. Tại Đà Nẵng, năm 1934 Cao Đài Truyền giáo được nhóm Tứ Linh Đồng Tử do ông Trần Công Ban làm Trưởng ban truyền giáo ra các tỉnh Trung bộ, trong đó có Đà Nẵng. Hiện nay, trên địa bàn các tỉnh duyên hải Nam Trung bộ có 6 hệ phái Cao Đài, với 125 họ đạo, 185 cơ sở thờ tự, 984 chức sắc, 2.443 chức việc và 58.958 tín đồ. Hai địa phương có Trung ương hội thánh là tỉnh Bình Định với Trung ương Hội thánh Cao Đài Cầu kho Tam Quan và thành phố Đà Nẵng với Trung ương Hội thánh Cao Đài Truyền giáo.

2.2. Quản lý nhà nước về đất đai, cơ sở thờ tự liên quan đến hoạt động của tôn giáo, đạo Cao Đài

Quản lý nhà nước (QLNN) là hoạt động thực thi quyền lực nhà nước do các cơ quan nhà nước thực hiện nhằm xác lập một trật tự ổn định và phát triển xã hội theo những mục tiêu mà nhà nước đã đặt ra.

Quản lý nhà nước về hoạt động tôn giáo là quá trình sử dụng quyền lực nhà nước để tác động, điều hành, điều chỉnh các quá trình hoạt động của các pháp nhân và các thể nhân tôn giáo

để hoạt động đó diễn ra theo đúng quan điểm của Đảng; chính sách, pháp luật của Nhà nước.

Đối tượng QLNN về hoạt động tôn giáo bao gồm hoạt động của các tín đồ, chức sắc, nơi thờ tự, đồ dùng việc đạo, cơ sở vật chất và xã hội của tôn giáo và địa điểm sinh hoạt.

Cơ sở tôn giáo: Theo Điều 2, Khoản 14, Luật Tín ngưỡng, tôn giáo quy định: Gồm chùa, nhà thờ, nhà nguyện, thánh thất, thánh đường, trụ sở của tổ chức tôn giáo, cơ sở hợp pháp khác của tổ chức tôn giáo.

Như vậy cơ sở thờ tự liên quan các hoạt động tôn giáo là một phần của Cơ sở tôn giáo, bao gồm chùa, nhà thờ, nhà nguyện, thánh thất, thánh đường...

Quản lý nhà nước đối với đất đai, cơ sở thờ tự liên quan đến hoạt động tôn giáo

Từ các khái niệm QLNN, QLNN về các hoạt động tôn giáo, có thể hiểu QLNN về đất đai, cơ sở thờ tự liên quan đến hoạt động tôn giáo chính là quá trình sử dụng quyền lực nhà nước của các cơ quan nhà nước theo quy định của pháp luật để tác động, điều chỉnh, hướng các hoạt động sử dụng đất đai; tôn tạo, xây dựng, sử dụng cơ sở thờ tự liên quan đến hoạt động tôn giáo diễn ra phù hợp với pháp luật và đạt được mục tiêu cụ thể của chủ thể quản lý.

Quản lý nhà nước về đất đai phục vụ mục đích tôn giáo được quy định tại Điều 159 của Luật Đất đai năm 2013: Đất cơ sở tôn giáo gồm đất thuộc chùa, nhà thờ, nhà nguyện, thánh thất, thánh đường, niệm Phật đường, tu viện, trường đào tạo riêng của tôn giáo, trụ sở của tổ chức tôn giáo, các cơ sở khác của tôn giáo được Nhà nước cho phép hoạt động.

Quản lý nhà nước về cơ sở thờ tự liên quan đến hoạt động tôn giáo bao hàm cả việc tôn tạo, xây dựng mới cơ sở thờ tự được quy định bởi Điều 58 của Luật TN, TG năm 2016: *Cải tạo, nâng cấp, xây dựng mới công trình tín ngưỡng, công trình tôn giáo bao gồm:*

1. Việc cải tạo, nâng cấp, xây dựng mới công trình tín ngưỡng, công trình tôn giáo

được thực hiện theo quy định của pháp luật về xây dựng.

2. Việc cải tạo, nâng cấp, xây dựng mới công trình phụ trợ thuộc cơ sở tín ngưỡng, cơ sở tôn giáo thực hiện như quy định của pháp luật về xây dựng đối với các công trình, nhà ở riêng lẻ xây dựng trong đô thị, trung tâm cụm xã, trong khu bảo tồn, khu di tích lịch sử - văn hóa, cách mạng.

3. Việc tu bổ, phục hồi cơ sở tín ngưỡng, cơ sở tôn giáo là di tích lịch sử - văn hóa, danh lam thắng cảnh đã được cơ quan nhà nước có thẩm quyền xếp hạng; việc cải tạo, nâng cấp, xây dựng mới công trình phụ trợ thuộc các cơ sở này thực hiện theo quy định của pháp luật về di sản văn hóa và pháp luật về xây dựng.

3. TÌNH HÌNH ĐẠO CAO ĐÀI VÀ HOẠT ĐỘNG QLNN VỀ ĐẤT ĐAI, CƠ SỞ THỜ TỰ LIÊN QUAN ĐẾN ĐẠO CAO ĐÀI Ở CÁC TỈNH DUYÊN HẢI NAM TRUNG BỘ

3.1. Tình hình đạo Cao Đài, QLNN về hoạt động của đạo Cao Đài ở các tỉnh duyên hải Nam Trung bộ

Bảng 1. Tình hình công nhận tổ chức tôn giáo đạo Cao Đài trên địa bàn các tỉnh duyên hải Nam Trung bộ (Báo cáo các Sở Nội vụ năm 2019)

Tỉnh/TP	Hệ Phái	Họ đạo	Cơ sở thờ tự	Chức sắc	Chức việc	Tín đồ
Đà Nẵng	2	7	16	100	346	7.000
Quảng Nam	2	23	35	164	650	11.824
Quảng Ngãi	4	19	20	41	128	6.910
Bình Định	6	31	54	387	434	16.259
Phú Yên	4	13	19	46	133	1.
Khánh Hòa	6	20	23	178	387	9
Ninh Thuận	2	4	4	26	108	2.21
Bình Thuận	3	8	14	42	257	3.879
Tổng số		125	185	984	2.443	58.958

Theo số liệu báo cáo của Sở Nội vụ (Ban Tôn giáo) các tỉnh duyên hải NTB; năm 2019, đạo Cao Đài ở khu vực này có 6 Hệ phái gồm: Cao Đài Cầu Kho, Cao Đài Truyền giáo, Cao Đài Ban Chính Đạo, Cao Đài Chơn Lý, Cao Đài Tây Ninh và Pháp môn Cao Đài Chiêu Minh Tam Thanh vô vi với 125 Họ đạo, 185 cơ sở thờ tự, 984 Chức sắc, 2.443 Chức việc và 58.958 tín đồ. Địa phương có số lượng tín đồ đông đảo nhất là tỉnh Bình Định với 16.259 và tỉnh có số lượng tín đồ ít nhất là Ninh Thuận với 2.217 tín đồ.

Nhìn chung, trong những năm qua, cùng với những thành tựu của công cuộc đổi mới và chính sách tôn giáo đúng đắn của Đảng, Nhà nước, sự quan tâm chỉ đạo, hướng dẫn, tạo điều kiện của chính quyền các cấp; tình hình các tôn giáo, trong đó có đạo Cao Đài ở các tỉnh duyên hải NTB có những chuyển biến tích cực. Đại đa số các chức sắc, tín đồ đạo Cao Đài chuyên tâm hành đạo gắn liền với dân tộc, đồng hành cùng đất nước. Chức sắc, chức việc, tín đồ đạo Cao Đài đã hăng hái tham gia công cuộc đổi mới, các phong trào thi đua yêu nước, các cuộc vận động lớn: "Xây dựng đời sống văn hóa ở khu dân cư", "Xây dựng nông thôn mới, đô thị văn minh", "Thực hiện Quy chế dân chủ ở cơ sở"... Các hệ phái đạo Cao Đài trên địa bàn ngày càng được tăng cường củng cố, phát triển tổ chức, truyền đạo, thu hút tín đồ; các sinh hoạt tôn giáo diễn ra sôi nổi, đa dạng theo tinh thần "Nước vinh, Đạo sáng". Các lễ nghi tôn giáo, Đại hội Nhơn sanh các cấp được tổ chức trang nghiêm; quan hệ quốc tế được mở rộng; việc xin giao đất, cải tạo, xây dựng mới cơ sở thờ tự của các Hệ phái đạo Cao Đài được thuận lợi. Các hoạt động tham gia chủ trương xã hội hóa y tế và giáo dục, từ thiện nhân đạo được các Hệ phái đạo Cao Đài chú trọng. Quan hệ giữa các Hệ phái, các vị chức sắc của đạo Cao Đài với các cấp ủy Đảng, Chính quyền ngày càng cởi mở, thân thiện.

3.2. Tình hình QLNN về đất đai, cơ sở thờ tự liên quan đến đạo Cao Đài ở các tỉnh duyên hải Nam Trung bộ

Quản lý nhà nước về các hoạt động tôn giáo là hoạt động khá phức tạp, đa dạng, đặc biệt là hoạt

động quản lý đất đai, cơ sở thờ tự liên quan đến hoạt động tôn giáo. Lĩnh vực này trong thực tế luôn tiềm ẩn những nguy cơ mất ổn định, dễ bị lợi dụng và trở thành điểm yếu trong QLNN các hoạt động tôn giáo của chính quyền các cấp.

Qua khảo sát 8 tỉnh, thành phố trong khu vực duyên hải NTB; trong 3 năm (từ năm 2013 đến năm 2016), chính quyền các cấp đã hết sức nỗ lực, tập trung giải quyết những vấn đề phát sinh từ tranh chấp, khiếu kiện đất đai, cơ sở thờ tự liên quan đến tôn giáo. Có 8/8 tỉnh, thành phố đã triển khai thực hiện Chi thị số 1940/CT-TTg ngày 31/12/2008 của Thủ tướng Chính phủ về *nhà đất liên quan đến tôn giáo*. Các tỉnh, thành đã khẩn trương tiến hành khảo sát, đánh giá tình hình quản lý, sử dụng cơ sở cũ, đất đai của tôn giáo và rà soát, củng cố hồ sơ pháp lý liên quan đến các cơ sở thờ tự có nguồn gốc tôn giáo hiện do các cơ quan nhà nước, tổ chức, cá nhân quản lý, sử dụng. Trên cơ sở thực tế sử dụng, đề xuất những biện pháp xử lý phù hợp, những cơ sở không sử dụng vào mục đích công cộng thì chuyển trả cho các tổ chức tôn giáo. “Nhờ thực hiện triệt để và quyết liệt chi thị trên, những năm gần đây trên địa bàn miền Trung số vụ tranh chấp, khiếu kiện đất đai, cơ sở thờ tự liên quan đến tôn giáo có xu hướng giảm”...¹ Một số tỉnh, thành phố thực hiện tốt công tác này như: Tp. Đà Nẵng, Quảng Ngãi, Bình Định, Khánh Hòa...

Trên bình diện chung, việc tôn tạo, xây dựng mới các cơ sở thờ tự liên quan đến tôn giáo ở khu vực duyên hải NTB, từ năm 2010 đến năm 2015 có nhiều chuyển biến tích cực: “các tôn giáo tại tỉnh Ninh Thuận đã nâng cấp, cải tạo, xây dựng trên 100 hạng mục công trình cơ sở tôn giáo; tỉnh TT Huế đã nâng cấp, cải tạo 173 cơ sở, trong đó Phật giáo 119, Công giáo 50, Cao Đài 01, Tin Lành 02; tại Khánh Hòa 150 cơ sở thờ tự được cải tạo hoặc làm mới. Trong năm 2013 - 2014; Đà Nẵng có 12 cơ sở được xây dựng, trùng tu, trong đó Phật giáo 05, Công giáo 06 và Cao Đài 01 cơ sở...”¹

Riêng trong khu vực duyên hải NTB, phần lớn cơ sở thờ tự của đạo Cao Đài đều được xây dựng trước năm 1975, nhiều cơ sở hư hỏng,

xuống cấp cần được xây dựng, sửa chữa lại. Với chủ trương Nhà nước bảo hộ tài sản tôn giáo hợp pháp, các cấp chính quyền đã tạo điều kiện thuận lợi trong việc cấp phép sửa chữa, tôn tạo, xây mới các cơ sở thờ tự cho các Hệ phái. Ngoài ra, sự chuyển động tích cực và triển khai hiệu quả các chính sách về nhà đất liên quan đến tôn giáo đã tạo điều kiện cho các Hệ phái đạo Cao Đài sửa chữa, xây dựng mới nhiều cơ sở thờ tự, đáp ứng nhu cầu TN, TG của nhân dân. Theo báo cáo của các tỉnh trong khu vực, hiện nay chính quyền các cấp đã cho phép sửa chữa, nâng cấp 56/183 cơ sở thờ tự chiếm tỷ lệ 30,6%. Tỉnh có cơ sở thờ tự của đạo Cao Đài được tôn tạo, sửa chữa nhiều nhất là Khánh Hòa (23 cơ sở), Đà Nẵng (16 cơ sở). Riêng một số tỉnh như Bình Định, UBND tỉnh đã cho phép 07 trường hợp được cải tạo, nâng cấp và xây dựng mới; tỉnh Quảng Ngãi chấp thuận chủ trương xây dựng 04 Thánh thất, 01 Thánh Xá mới; tỉnh Phú Yên cho phép tôn tạo 3 cơ sở thờ tự... Đặc biệt, UBND thành phố Đà Nẵng hỗ trợ 100 triệu đồng để xây dựng thánh thất của Họ đạo Cao Đài Hòa Phong thuộc Cao Đài Tây Ninh. Một số Thánh thất, cơ sở thờ tự được xây mới khang trang như: Thánh thất Lý Sơn (Quảng Ngãi), Mỹ Hải (Ninh Thuận).

Tình hình QLNN về đất đai liên quan đến các cơ sở thờ tự của đạo Cao Đài cũng được chính quyền các cấp ở các tỉnh duyên hải NTB thực hiện nghiêm túc thông qua việc cấp Giấy chứng nhận quyền sử dụng đất (QSDĐ), chuyển đổi mục đích sử dụng đất để tạo điều kiện cho các Hệ phái đạo Cao Đài xây dựng và xác lập QSDĐ hợp pháp, ổn định. Trong 5 năm qua (2014 - 2019), chính quyền các tỉnh, thành phố vùng duyên hải NTB đã ban hành Quyết định giao đất với mục đích phục vụ tôn giáo cho 115 tổ chức cơ sở đạo Cao Đài.

Đối với việc cấp đất, cấp Giấy chứng nhận QSDĐ cho các cơ sở thờ tự của đạo Cao Đài; qua báo cáo của 8 tỉnh, thành phố trong khu vực: tổng diện tích đất sử dụng của các hệ phái Cao Đài ở vùng duyên hải NTB là 519.794 m²; trong đó có 181 cơ sở thờ tự đã được cấp Giấy chứng nhận QSDĐ, với 175.386 m² chiếm tỷ lệ 33,7%.

Về quy hoạch đất cho mục đích phục vụ tôn giáo, cấp đất cho các Hệ phái đạo Cao Đài xây dựng cơ sở thờ tự được thực hiện tương đối kịp thời. Tỉnh Bình Thuận quy hoạch 35.986,9m² cho các Hệ phái đạo Cao Đài. Tại Quảng Nam, “UBND tỉnh đã giao đất xây dựng mới 4 Hộ đạo Trung Lộc (Tam Phước, Phú Ninh), Trung Hòa (Tiên Lãng, Tiên Phước), Linh Bửu (Đại Hòa, Đại Lộc), và Hộ đạo Trung An (Bình Lãnh, Thăng Bình)”.² Thành phố Đà Nẵng, UBND thành phố đã giao 277m² cho thánh thất Trung Bửu quận Cẩm Lệ.³ UBND tỉnh Phú Yên đã quy hoạch, giao đất cho 28 cơ sở thờ tự với 20.010 m² được cấp Giấy chứng nhận QSDĐ. Tại Quảng Ngãi, UBND tỉnh đã giao 3.045,1 m² cho Ban Đại diện Hội thánh Truyền Giáo Cao Đài “để sử dụng vào mục đích công cộng, tạo cảnh quan môi trường xanh, sạch, đẹp cho khu vực trước linh tháp La Hà - Thị trấn La Hà, huyện Tư Nghĩa”⁴...

Về chuyển mục đích sử dụng đất, phục vụ cho các hoạt động của các Hệ phái đạo Cao Đài cũng được chính quyền các cấp xem xét, quyết định. Tại Quảng Ngãi, UBND tỉnh đã tạo điều kiện thuận lợi cho 02 thánh thất được chuyển địa điểm xây dựng Thánh thất mới (01 ở hộ đạo Lý Sơn thuộc Hội thánh Cao Đài Tây Ninh; 01 ở hộ đạo Trung Thiện thuộc Hội thánh Truyền giáo Cao Đài)”;⁴ UBND tỉnh Bình Định “cho phép chuyển mục đích sử dụng 02 trường hợp (01 đất trồng cây lâu năm sang đất xây dựng, 01 đất tên cá nhân sang đất hộ đạo Lộc Thuận)”⁵ tạo điều kiện cho các Hệ phái đạo Cao Đài xây dựng cơ sở thờ tự, phục vụ Nhơn sanh.

Ngoài ra, thực hiện Chỉ thị số 1940/CT-TTg ngày 31/12/2008 của Thủ tướng Chính phủ về *nhà đất liên quan đến tôn giáo*; chính quyền địa phương các tỉnh trong khu vực đã rà soát, trả lại hàng chục cơ sở nhà đất liên quan đến tôn giáo, trong đó có đạo Cao Đài mà Nhà nước đang quản lý, sử dụng không hiệu quả hoặc không còn nhu cầu sử dụng. Việc áp dụng đồng bộ các chính sách liên quan đến QLNN về đất đai, cơ sở thờ tự đối với đạo Cao Đài của chính quyền các cấp khu vực duyên hải NTB đã góp phần giải quyết cơ bản các “điểm nóng” về đất đai liên quan đến

đạo Cao Đài và đáp ứng nguyện vọng của tín đồ, chức sắc tôn giáo trên địa bàn.

Tuy nhiên, trong thực tiễn cũng còn nhiều bất cập; các vụ khiếu kiện về đất đai, cơ sở thờ tự liên quan đến tôn giáo, đạo Cao Đài chưa được xử lý triệt để. Qua khảo sát tại thành phố Đà Nẵng và 3 tỉnh: Quảng Ngãi, Bình Định, Phú Yên, từ năm 2005 đến nay, không có tỉnh nào không có khiếu kiện liên quan đến đất đai. Tỉnh ít nhất là 4 vụ/năm (Phú Yên), nhiều vụ khiếu kiện kéo dài hàng chục năm... Trong đó có những vụ do chính quyền địa phương thực hiện các chính sách liên quan đến nhà đất tôn giáo thiếu chặt chẽ, có những vụ bị các thế lực xấu lợi dụng những sơ hở của chính quyền kích động tín đồ gây rối, đòi yêu sách...

Bên cạnh việc tạo điều kiện cho các Hệ phái đạo Cao Đài tại các tỉnh duyên hải NTB về đất đai, tôn tạo, xây mới cơ sở thờ tự; chính quyền các cấp trong khu vực cũng hết sức cương quyết xử lý các vi phạm pháp luật về các trường hợp lợi dụng đạo Cao Đài xây dựng trái phép hoặc chuyển nhượng đất đai, tổ chức các điểm thờ tự không đúng quy định của pháp luật... như chưa xem xét cấp Giấy chứng nhận QSDĐ theo quy định đối với một số hộ đạo ở huyện Phú Hòa, thành phố Tuy Hòa, tỉnh Phú Yên do chưa chấp hành quy định QLNN đối với hoạt động của đạo Cao Đài. Một số trường hợp các Hộ đạo, Hệ phái Cao Đài xin lại đất, cơ sở thờ tự có nguồn gốc từ đạo Cao Đài đang được nhà nước quản lý và sử dụng hợp pháp hoặc đã quy hoạch đầu tư các công trình công cộng, điển hình: “tại khối phố 4, phường An Sơn, thành phố Tam Kỳ, Hội thánh Truyền giáo Cao Đài đã đề nghị sửa chữa xây dựng lại nhằm phục vụ cho việc tu học, nhưng nơi này nằm trong khu quy hoạch mở rộng, xây dựng Trường Tiểu học Phù Đồng (nay là Trường Mầm non Họa My) đạt chuẩn quốc gia, nên chính quyền địa phương không chấp thuận”;¹ Hộ đạo Cao Đài Phú Quý (Bình Thuận) xin lại đất nhà nước đang quản lý hợp pháp nên chưa xem xét. Cá biệt một số Nhóm chức sắc đạo Cao Đài hoạt động bất hợp pháp, xuyên tạc, “kích động nhiều người ký đơn khiếu kiện đòi đất đai, cơ sở

có nguồn gốc từ đạo Cao Đài”, Nhà nước đang quản lý đúng quy định của pháp luật tại huyện Tuy Phước, thị xã Hoài Nhơn, thị xã An Nhơn tỉnh Bình Định.

Từ thực tiễn QLNN về đất đai, cơ sở thờ tự liên quan đến đạo Cao Đài tại các tỉnh duyên hải NTB có thể đánh giá một số nét cơ bản sau:

Một là, chính quyền các cấp đã tích cực vận động, hướng dẫn các Hệ phái đạo Cao Đài thực hiện theo quy định của pháp luật liên quan đến vấn đề này, từng bước thực hiện các chính sách về cấp đất, trao Giấy chứng nhận QSDĐ, cấp giấy phép xây dựng, sửa chữa cơ sở thờ tự... ngày càng đáp ứng nhu cầu của các Hệ phái. Mặt khác, kiên quyết đấu tranh với các hành vi coi thường, không thực hiện đúng các quy định của pháp luật, khiếu kiện không xuất phát từ nhu cầu tôn giáo thuần túy.

Hai là, trong quá trình giải quyết tranh chấp đất đai, khiếu kiện tố cáo, các cơ quan chức năng đã phối hợp chặt chẽ để xử lý, giải quyết các vụ việc phát sinh một cách thấu đáo. Đặc biệt sự kết hợp của Ban Tôn giáo các tỉnh với các Sở Xây dựng, Tài nguyên Môi trường, các cơ quan Nội chính... trên lĩnh vực này ngày càng đồng bộ, hiệu quả. Chính quyền các cấp chú trọng nâng cao vai trò của các đoàn thể ở cơ sở, vai trò của nhân dân trong công tác vận động các chức sắc, tín đồ đạo Cao Đài thực hiện các quy định của pháp luật, tạo sự đồng bộ về nhận thức và phương pháp giải quyết.

Ba là, chính quyền các cấp đã làm tốt công tác thông tin, minh bạch, hướng dẫn các Hệ phái đạo Cao Đài về các thủ tục đất đai, sửa chữa, xây mới các cơ sở thờ tự liên quan đến đạo Cao Đài. Mặt khác, chính quyền các cấp cũng định hướng các cơ quan thông tin đại chúng tuyên truyền, đấu tranh, trước các sai trái của một số Hộ đạo trong thực hiện sửa chữa, tôn tạo cơ sở thờ tự, qua đó giáo dục, điều chỉnh, tạo sự đồng thuận trong xã hội.

Tuy nhiên, khách quan nhìn nhận rằng, trong lĩnh vực này còn nhiều hạn chế cần tập trung giải quyết:

Một là, nhận thức về đất đai, tôn tạo, xây dựng cơ sở thờ tự liên quan đến tôn giáo nói chung, đạo Cao Đài nói riêng của CB, CC thực hiện QLNN về các hoạt động tôn giáo trong bộ máy chính quyền các cấp ở các tỉnh duyên hải NTB chưa sâu sắc. Nhận thức về nguồn gốc đất, cơ sở thờ tự liên quan các tôn giáo, đạo Cao Đài của chính quyền một số nơi thiếu thống nhất về cơ sở pháp lý và lịch sử sử dụng nên khi xử lý thiếu tính thuyết phục.

Hai là, việc sử dụng một vài cơ sở thuộc sở hữu các tôn giáo, đạo Cao Đài đã hiến tặng cho chính quyền chưa đúng mục đích, sử dụng thiếu hiệu quả, có trường hợp còn chuyển sang kinh doanh, không phục vụ cho mục đích cộng đồng tạo ra phản ứng của các tôn giáo, đạo Cao Đài.

Ba là, công tác giải quyết khiếu kiện về đất đai, cơ sở thờ tự của các tôn giáo, đạo Cao Đài ở một số địa phương giải quyết thiếu kịp thời, triệt để.

Bốn là, công tác vận động, tranh thủ, tuyên truyền chủ trương, đường lối chính sách của Đảng, Nhà nước nhất là các chính sách liên quan đến đất đai, tôn tạo, xây dựng cơ sở thờ tự cho tín đồ, chức sắc đạo Cao Đài chưa được chú trọng đúng mức. Bộ máy làm công tác QLNN về các tôn giáo luôn trong tình trạng thiếu ổn định, ảnh hưởng đến hiệu lực, hiệu quả quản lý của chính quyền các cấp.

4. MỘT SỐ GIẢI PHÁP NÂNG CAO HIỆU QUẢ QLNN VỀ ĐẤT ĐAI, CƠ SỞ THỜ TỰ LIÊN QUAN ĐẾN HOẠT ĐỘNG ĐẠO CAO ĐÀI TRÊN ĐỊA BÀN CÁC TỈNH DUYÊN HẢI NAM TRUNG BỘ

Quản lý nhà nước về đất đai, cơ sở thờ tự của các tôn giáo, đạo Cao Đài là một lĩnh vực nhạy cảm, vì vậy, chính quyền các cấp cần chú trọng đến các yếu tố đặc thù trong giải quyết các vấn đề liên quan, trước mắt, tập trung một số giải pháp sau:

Một là, tuyên truyền, phổ biến rộng rãi các quy định về đất đai, tôn tạo, xây dựng cơ sở thờ tự thông qua hệ thống luật pháp liên quan như: Luật di sản văn hóa, Luật tín ngưỡng, tôn giáo;

Luật đất đai, Luật xây dựng... cho các chức sắc tôn giáo, đạo Cao Đài, những người chịu trách nhiệm quản lý các cơ sở thờ tự để mọi người hiểu rõ và thực hiện nghiêm túc các quy định pháp luật về quản lý đất đai, tôn tạo, xây dựng các cơ sở thờ tự liên quan đến các tôn giáo, đạo Cao Đài.

Hai là, trên bình diện chung, hiện nay việc cấp Giấy chứng nhận QSDĐ cho các Hệ phái đạo Cao Đài ở các tỉnh duyên hải NTB còn khá chậm, chính quyền các cấp cần có những giải pháp đột phá tăng tốc trong vấn đề cấp Giấy chứng nhận QSDĐ, nhằm sớm ổn định trong quy hoạch và quản lý đất đai, cơ sở thờ tự của tôn giáo này, qua đó tạo điều kiện cho các Hệ phái tôn tạo, xây dựng các cơ sở thờ tự, phục vụ Nhơn sanh.

Ba là, UBND các tỉnh trong khu vực duyên hải NTB cần giao cho các cơ quan chức năng của tỉnh gồm UBND các huyện, thị xã, thành phố; các Sở Xây dựng, Văn hóa, Nội vụ (Ban Tôn giáo)... phối hợp làm tham mưu cho UBND cấp tỉnh ban hành các hướng dẫn kiểm kê, đánh giá, lập hồ sơ hiện trạng các cơ sở thờ tự của các tôn giáo, trong đó có đạo Cao Đài bao gồm hiện trạng kiến trúc, xây dựng; danh mục các hiện vật, tư liệu văn hóa lịch sử đang được quản lý tại nơi thờ tự; diễn biến của hoạt động xây dựng, trùng tu, tôn tạo qua các thời kỳ... để làm cơ sở cho công tác QLNN về đất đai, tôn tạo và xây dựng cơ sở thờ tự được chặt chẽ đi vào nền nếp.

Bốn là, chính quyền các cấp cần tạo điều kiện thuận lợi cho các Hệ phái đạo Cao Đài hợp pháp có nhu cầu chính đáng được cấp đất, xây dựng sửa chữa cơ sở thờ tự nhằm đáp ứng kịp thời nhu cầu TN, TG. Mặt khác, cần đề cao trách nhiệm của chính quyền các cấp trong QLNN về đất đai, tôn tạo, xây dựng cơ sở thờ tự liên quan đến tôn giáo, đạo Cao Đài gắn liền với việc bảo

tồn các công trình có tính văn hóa cao; không để xảy ra tình trạng sơ hở; lỏng lẻo trong quản lý dẫn đến việc hủy hoại các giá trị văn hóa lịch sử hoặc không thực hiện các quy định của pháp luật trên lĩnh vực này.

Năm là, đối với nhà, đất có liên quan đến đạo Cao Đài, các cơ quan, tổ chức khi được giao để sử dụng phục vụ cho lợi ích quốc gia, lợi ích công cộng phải sử dụng đúng mục đích, có hiệu quả và không làm ảnh hưởng đến tinh cảm tín ngưỡng của quần chúng tín đồ. Trong trường hợp nhà, đất của đạo Cao Đài được sử dụng làm trường học nằm trong khuôn viên cơ sở thờ tự, xét thấy ảnh hưởng đến quá trình giảng dạy, học tập; ảnh hưởng đến việc chiêm bái, cầu nguyện của quần chúng tín đồ... thì nên từng bước quy hoạch, hoàn trả, giao lại cho các hệ phái sử dụng.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. N. V. Trần. *Quản lý nhà nước về các hoạt động tôn giáo ở các tỉnh miền Trung Việt Nam, Thực trạng và giải pháp*, Nxb Thuận Hóa, 2016.
2. Ban Tôn giáo tỉnh Quảng Nam. *Báo cáo tình hình hoạt động của đạo Cao Đài và quản lý nhà nước đối với đạo Cao Đài trên địa bàn tỉnh Quảng Nam*, 2019.
3. Ban Tôn giáo thành phố Đà Nẵng. *Báo cáo Tổng kết 25 năm công tác quản lý nhà nước và 5 năm thực hiện chỉ đạo của Thủ tướng về công tác đối với đạo Cao Đài*, 2019.
4. Ban Tôn giáo tỉnh Quảng Ngãi. *Báo cáo Tổng kết 25 năm công tác quản lý nhà nước và 5 năm thực hiện chỉ đạo của Thủ tướng về công tác đối với đạo Cao Đài trên địa bàn tỉnh Quảng Ngãi*, 2019.
5. Ban Tôn giáo tỉnh Bình Định. *Báo cáo Tổng kết 25 năm công tác quản lý nhà nước và 5 năm thực hiện chỉ đạo của Thủ tướng về công tác đối với đạo Cao Đài tại Bình Định*, 2019.